

Hidden Women in the Bible by Cantor Arik Wollheim

Dina

1. בראשית פרקים לג-לה

יח וַיבא יַעֲקֹב שְׁלֹם עִיר שְׁכָם, אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, בְּבֹאוֹ, מִפְּדַן אֲרָם; וַיִּחַן, אֶת-פְּנֵי הָעִיר. יט וַיִּקַּן אֶת-חִלְקַת הַשָּׂדֶה, אֲשֶׁר נָטָה-שָׁם אֶהָלוּ, מִיַּד בְּנֵי-חַמּוֹר, אָבִי שְׁכָם--בְּמַאֲהָ, קִשְׁיָהּ. כ וַיִּצַּב-שָׁם, מִזְבֵּחַ; וַיִּקְרָא-לוֹ--אֵל, אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. א וַתֵּצֵא דִינָה בַת-לֵאָה, אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב, לְרָאוּת, בְּבָנוֹת הָאֲרָץ. ב וַיֵּרָא אֹתָהּ שְׁכָם בֶּן-חַמּוֹר, הַחִוִּי--נָשִׂיא הָאֲרָץ; וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ, וַיַּעֲנֶהָ. ג וַתִּדְבַק נַפְשׁוֹ, בְּדִינָה בַת-יַעֲקֹב; וַיֵּאָהֵב, אֶת-הַנְּעָרָה, וַיְדַבֵּר, עַל-לֵב הַנְּעָרָה. ד וַיֹּאמֶר שְׁכָם, אֶל-חַמּוֹר אָבִיו לֵאמֹר: קַח-לִי אֶת-הַיְלִדָה הַזֹּאת, לְאִשָּׁה. ה וַיַּעֲקֹב שָׁמַע, כִּי טָמְא אֶת-דִּינָה בַתּוֹ, וּבְנֵיו הָיוּ אֶת-מִקְנֶהּ, בַּשָּׂדֶה; וַהֲרִישׁ יַעֲקֹב, עַד-בָּאֵם. ו וַיֵּצֵא חַמּוֹר אָבִי-שְׁכָם, אֶל-יַעֲקֹב, לְדַבֵּר, אִתּוֹ. ז וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן-הַשָּׂדֶה, קְשָׁמָעִם, וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים, וַיַּחֲרִימוּ לָהֶם מָאֵד: כִּי-נִבְלָה עֲשָׂה בְיַשְׂרָאֵל, לְשַׁכַּב אֶת-בַּת-יַעֲקֹב, וְכֹן, לֹא יַעֲשֶׂה. ח וַיְדַבֵּר חַמּוֹר, אִתָּם לֵאמֹר: שְׁכָם בְּנִי, חֲשָׁקָה נַפְשׁוֹ בְּבַתְכֶם--תָּנוּ נָא אֹתָהּ לוֹ, לְאִשָּׁה. ט וְהִתְחַתְּנוּ, אִתְּנוּ: בְּנֹתֵיכֶם, תִּתְּנוּ-לָנוּ, וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ, תִּקְחוּ לָכֶם. י וְאִתְּנוּ, תִּשְׁבּוּ; וְהָאֲרָץ, תִּהְיֶה לְפָנֵיכֶם--שָׁבוּ וּסְחָרוּהָ, וְהִאֲחַזוּ בָּהּ. יא וַיֹּאמֶר שְׁכָם אֶל-אָבִיָּהּ וְאֶל-אָחִיָּהּ, אֲמִיצָח-חַן בְּעֵינֵיכֶם; וְאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי, אֲתֵן. יב הֲרַבּוּ עָלַי מָאֵד, מִהֵרָ וּמִתָּן, וְאִתְּנָהּ, כַּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי; וְתָנוּ-לִי אֶת-הַנְּעָרָה, לְאִשָּׁה. יג וַיַּעֲנֶה בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שְׁכָם וְאֶת-חַמּוֹר אָבִיו, בְּמִרְמָה--וַיִּדְבְּרוּ: אֲשֶׁר טָמְא, אֶת דִּינָה אֲחֹתָם. יד וַיֹּאמְרוּ אֵלֵיהֶם, לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה--לְתַת אֶת-אֲחֹתְנוּ, לְאִישׁ אֲשֶׁר-לוֹ עֵרְלָה: כִּי-חֲרָפָה הוּא, לָנוּ. טו אַךְ-בָּזָאת, נֹאוֹת לָכֶם: אִם תִּהְיוּ כְּמוֹנוּ, לְהַמְלִל לָכֶם כָּל-זָכָר. טז וְתָנוּ אֶת-בְּנֹתֵינוּ לָכֶם, וְאֶת-בְּנֹתֵיכֶם נִקַּח-לָנוּ; וַיִּשְׁבּוּ אֹתְכֶם, וְהָיוּ לָעַם אֶחָד. יז וְאִם-לֹא תִשְׁמָעוּ אֵלֵינוּ, לְהַמּוֹל--וְלִקְחָנוּ אֶת-בָּתְנוּ, וְהִלְכָנוּ. יח וַיִּטְבוּ דְבָרֵיהֶם, בְּעֵינֵי חַמּוֹר, וּבְעֵינֵי שְׁכָם בֶּן-חַמּוֹר. יט וְלֹא-אַחֵר הַנְּעָרָה לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר, כִּי חִפְץָ בַת-יַעֲקֹב; וְהוּא נִכְבָּד, מְכַל בֵּית אָבִיו. כ וַיבֹא חַמּוֹר וּשְׁכָם בָּנוּ, אֶל-שַׁעַר עִירָם; וַיְדַבְּרוּ אֶל-אֲנָשֵׁי עִירָם, לֵאמֹר: כֹּא הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שְׁלָמִים הֵם אִתְּנוּ, וַיִּשְׁבּוּ בְּאֶרֶץ וּסְחָרוּ אֹתָהּ, וְהָאֲרָץ הִנֵּה רַחֲבַת-יָדַיִם, לְפָנֵיהֶם; אֶת-בְּנֹתָם נִקַּח-לָנוּ לְנָשִׁים, וְאֶת-בְּנֹתֵינוּ נָתַן לָהֶם. כא אַךְ-בָּזָאת יֵאָתוּ לָנוּ הָאֲנָשִׁים, לְשַׁכַּת אֲתָנוּ--לְהִיּוֹת, לָעַם אֶחָד: בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר, כַּאֲשֶׁר הֵם נֹמְלִים. כב מִקְנֶהֶם וּקְנִינֵם וְכָל-בְּהֵמָתָם, הֲלוֹא לָנוּ הֵם; אַךְ נֹאוֹתָהּ לָהֶם, וַיִּשְׁבּוּ אִתְּנוּ. כג וַיִּשְׁמָעוּ אֶל-חַמּוֹר וְאֶל-שְׁכָם בָּנוּ, כָּל-יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ; וַיִּמְלוּ, כָּל-זָכָר--כָּל-יִצְאֵי, שַׁעַר עִירוֹ. כד וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיּוֹתָם כְּאֲבָיִם, וַיִּקְחוּ שְׁנֵי-בְנֵי-יַעֲקֹב שְׁמֹעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חֲרָבוֹ, וַיָּבֹאוּ עַל-הָעִיר, בְּטַח; וַיַּהֲרֹגוּ, כָּל-זָכָר. כו וְאֶת-חַמּוֹר וְאֶת-שְׁכָם בָּנוּ, הָרְגוּ לְפִי-חָרָב; וַיִּקְחוּ אֶת-דִּינָה מִבֵּית שְׁכָם, וַיֵּצְאוּ. כז בְּנֵי יַעֲקֹב, בָּאוּ עַל-הַחֲלָלִים, וַיַּבְזּוּ, הָעִיר--אֲשֶׁר טָמְאוּ, אֲחֹתָם. כח אֶת-צֹאֲנָם וְאֶת-בְּקָרָם, וְאֶת-חֲמֹרֵיהֶם, וְאֶת אֲשֶׁר-בְּעִיר וְאֶת אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה, לָקְחוּ. כט וְאֶת-כָּל-חֵילִם וְאֶת-כָּל-טַפָּם וְאֶת-נְשֵׂיהֶם, שָׁבוּ וַיַּבְזּוּ; וְאֵת, כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵית. ל וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שְׁמֹעוֹן וְאֶל-לֵוִי, עַכְרָתְם אִתִּי, לְהַבְאִישֵׁנִי בְיִשְׁבַּת הָאֲרָץ, בְּכַנְעֵנִי וּבְפָרְזִי; וְאֲנִי, מְתִי מִסֹּפֶר, וְנֶאֱסַפּוּ עָלַי וְהַכּוּנִי, וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי. לא וַיֹּאמְרוּ: הַכְּזוֹנָה, יַעֲשֶׂה אֶת-אֲחֹתְנוּ. א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב, קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשֹׁב-שָׁם; וַעֲשֵׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ--לְאֵל הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ, בְּבָרְחָה מִפְּנֵי עֵשׂוֹ אָחִיךָ. ב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ, וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ: הֲסֵרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר, אֲשֶׁר בְּתַכְכֶם, וְהִטְהַרוּ, וְהַחֲלִיפוּ שְׁמֹלְתֵיכֶם. ג וְנִקְוָמָה וְנַעֲלָה, בֵּית-אֵל; וְאֶעֱשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ, לְאֵל הָעֵנָה אִתִּי בְיוֹם צָרְתִּי, וַיְהִי עֲמֹדִי, בְּדַרְךָ אֲשֶׁר הִלְכָתִי.

2. מדרש תנחומא ויצא סה

"ולמה קראה לאה דינה? לפי שעמדה לאה הצדקת בדין לפני הקב"ה...אמר לה הקב"ה: את רחמנית ואף אני מרחם עליה.."

3. רד"צ הופמן בראשית ל כא

"...ע"ש המעשה שארע לה ושם נקמו אחיה את נקמתה, וכל נקמה ונקמה מעשה דין הוא"

4. בראשית רבה עב סימן ו

" אמר ר' חנינא בן פזי: אמהות נביאות היו, ורחל מן האמהות, יוסף ה' לי בנים אחרים אין כתיב כאן, אלא בן אחר, אמרה: עוד אחד הוא (יעקב) עתיד להעמיד, הלוואי יהיה ממני. אמר ר' חנינא: נתכנסו כל האמהות ואמרו: דינו זכרים, תפקד עוד זאת..."

5. ברכות ס' א'

"לאה היתה מתרעמת לפני הקב"ה ואמרה: רבש"ע: יב שבטים עתידין לעמוד מיעקב, הרי כבר בידי ששה ומעוברת משביעי, וביד השפחות שנים שנים, הרי עשרה. אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי כאחת מן השפחות! מיד שמע הקב"ה תפילתה ונהפך העובר שבמעיה לנקבה..."

6. תרגום יונתן בראשית ל כא

" ואיתחלפו עובריא במעיהון והוה יהיב יוסף במעאה דרחל ודינה במעאה דלאה"

7. רמב"ן בראשית לד ב

"והחשק הגדול לשכם, כי היתה הנערה יפת תואר מאוד, אבל לא סיפר הכתוב ביופיה כאשר עשה בשרה וברבקה וברחל, כי לא ירצה להזכיר יופיה, בהיותו אליה למכשול עוון..."

8. רשר היר"ש בראשית לד

" (דינה) הייתה נערה צעירה וסקרנית"

9. רשב"ם בראשית לד א

" כי חוץ לעיר נטה אהלו ויצאה משם ונכנסה לעיר."

10. ראב"ע בראשית לד א

" ותצא דינה – מעצמה "

11. תנחומא וישלח ז

" ותצא דינה בת לאה-ולא בת יעקב היא?! תלאה הכתוב באמה, מה לאה יוצאנית אף זו יוצאנית. ומניין? דכתיב ותצא לאה לקראתו "

12. רבינו בחיי בראשית לד א

" בזמן שהאשה עומדת בתוך ביתה, מכפרת על ביתה, כשם שהמזבח מכפר על הארץ... אם עשתה כן תעמיד בנים ראויים להימשך בשמן המשחה... כן האשה הצנועה ראויה לישיב בירכתי הבית, לא לפתח הבית – פן יראו אותה עוברים ושבים. "

13. ר' אשר וסרטייל בראשית לד א 'ברכת אשר'

" ומעולם לא הבינותי, מה דמיון יש בין שתי יציאות אלה, והרי לאה יצאה לקראת בעלה והיתה 'מתאווה ומחזרת להרבות שבטים' דברי רש"י שם... "

14. רבינו בחיי בראשית לד א

" באה לראות בנות הארץ שהיו חולות במחולות... יצאה לראות ונראית "

15. אברבנאל בראשית לג א

" ואולי שגם עניין המזבח היה גם כן סיבה לעניין דינה, כי כאשר בנה יעקב את המזבח, באו כל בניו וכל בנותיו לאכול שם מן השלמים ומן הזבחים, ובאו אנשי העיר לראות בחנוכת המזבח, ושכם ראה שמה את דינה וחשק בה. וכאשר היא יצאה לראות בבנות העיר... וזה חלילה שלא יצאה לכוננה רעה, אלא לראות בבנות הארץ. לא אמר באנשי העיר וגם לא בבני העיר, אלא בבנות העיר, רוצה לומר: לראות בבנות העיר במלבושיהן ותכשיטיהן, יען לא היה בבית יעקב שום נערה בלתי, והיא רצתה ללמוד מנערות העיר כדרך הבתולות... ואין ספק שלא יצאה דינה יחידה לבדה מבלי חברת איש או אשה... אבל אמר הכתוב וירא אותה שכם בן חמור החוי נשיא הארץ, להגיד שלהיותו בן יא הארץ, בחזקה עשה זה, ולא חשש למי שבא עם דינה, ולא יירא מיעקב ובניו... "

16. מדרש שכל טוב בראשית לד א

" (דינה בקשה) להראות העמים את יופיה, שיראו שאין בהם כמוה... "

17. פרקי דרבי אליהו לח

" הייתה בתו של יעקב יושבת אוהלים, ולא היתה יוצאת החוצה. מה עשה שכם בן חמור? הביא נערות משחקות חוצה לה, מתפופות בתופים. יצאה דינה לראות בבנות המשחקות, ושללה... "

18. מלבי"ם בראשית לד ג

" לא לקחה על מנת לקחתה לאשה, רק חטף אותה להשביע בולמוס תאוותו לפי שעה, שאם היה בדעתו תחילה לקחת אותה לו לאשה, לא היה מענה אותה, והיה ממתין עד שיתנו לו אותה ברצון. רק שאחר כך דבקה נפשו בה... אז 'וידבר על לב הנערה' שעד עתה היתה רק תאוה בהמית, שלא יצדק עליה לשון אהבה (שאם היה אוהבה באמת, לא היה עושה לה הנבלה הזאת, שהוא כרצח בעצמותיה), רק שהאהבה האמיתית נתחדשה אחר שסרה התאוה הבהמית, ואז התחרט על שעינה אותה, וידבר על ליבה, לנחמה מצערה ומיגונה "

19. רש"י בראשית לד ג

" דברים המתיישבין על הלב: ראי, אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבז, אני אשיאך ותקנה העיר וכל שדותיה... "

20. רמב"ן בראשית לד ב

" ויגיד הכתוב כי היתה אנוסה ולא נתרצית לנשיא הארץ לספר בשבחה "

21. רמב"ן בראשית לד ד-ה

" וטעם הפיוס הזה כדי שיתנו אותה לו לאשה ברצון, כי הנערה לא הייתה מתרצה אליו וצועקת ובוכה תמיד. וזה טעם וידבר על לב הנערה, ולכך אמר קח לי את הילדה הזאת לאשה, שכבר היא בביתו ובידו ולא יירא מאחיה כי הוא נשיא הארץ, ואיך יגלוה ממנו להוציאה מביתו? "

22. בראשית לד ז

" וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשֶׁמָעָם וַיִּתְעַצְבוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד "

23. אברבנאל בראשית לד ו

" סיפר הכתוב שיעקב שמע עניין דינה, ועם היות שנגע עד נפשו הנה החריש, לפי שבניו היו בשדה עם הצאן, ולכן החריש עד בואם, כדי להתייעץ עמם כדת מה לעשות, כי לא שלח יעקב לקוראם, ולא הודיעם עד בואם, פן יתפעלו יותר מדאי, אבל החריש עד בואם לזמן הנהוג אצל לבוא "

24. תוס' השלם ג עמ' רמז

" עשה עצמו כחרש "

25. יוסף בן מתתיהו, קדמוניות (סוף פרק א)

" ביקש זמן להיוועץ "

26. תפארת יונתן, בראשית וישלח

" החריש, כי לא ידע אם היה כאן מעשה פיתוי או מעשה אונס "

27. ר' אשר ורסטיל, ברכת אשר, בראשית לד ו

" ויתכן שעדר תגובה זה נובע מהרגשת אשמה שבשלו בא לו האסון הזה "

28. נחמה לייבוביץ, עיונים בספר בראשית, ירושלים תשל"א עמ' 264-267

"בכל הכבוד 'בתכם' – לבני. כן ידבר אבי הנער אל אבי הנערה... האם ניתנת בכלל ליעקב האפשרות לסרב? אל נשכח שלא החזירו האדונים האלה את דינה לבית אביה, אלא עדיין שבויה היא בידיהם. ואין אם כן כל הפנייה-הבקשה הזו אלא סחיטת הודיה באין ברירה..."

29. הרש"ר הירש בראשית וישלח

" אך יואיל נא בטובו האדון רב החסד להחזיר את הבת אל חיק משפחתה, ורק אח"כ לבקש את ידה במעמד חופשי. מעשה זה כמות שהוא – לשאת ולתת עם האב והאחים בעוד האחות (יושבת) בצינוק, כל עצמו אינו אלא נסיון להוציא דרך מירמה הסכמה פורמאלית למעשה אלימות שכבר בוצע"

30. בראשית לד יג

" וַיַּעַנּוּ בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שָׁכֵם וְאֶת-חַמּוֹר אֲבִיו, בְּמַרְמָה--וַיִּדְבְּרוּ: "

31. רמב"ן בראשית לד יג

"... כי חשבו שלא יעשו כן בני העיר, ואם אולי ישמעו לנשיאם ויהיו כלם נמולים יבואו ביום השלישי בהיותם כואבים ויקחו את בתם מבית שכם, וזאת עצת כל האחים וברשות אביהם, ושמעון ולוי רצו להנקם מהם והרגו כל אנשי העיר:"

32. רמב"ן בראשית לד יג

" אבל הזקן (= יעקב) לא ענה אותם דבר, כי בניו ידברו במקומו בענין הזה לכבודו, כי בעבור היות הדבר להם לקלון לא ירצו שיפתח פיו לדבר בו כלל "

33. בראשית רבה פ

"... אלא בני יעקב שלא נטלו עצה מיעקב..."

34. בראשית לד ל

" וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שְׁמֵעוֹן וְאֶל-לֵוִי, עֲכַרְתֶּם אֹתִי, לְהַבְאִישְׁנִי בְיֹשֵׁב הָאָרֶץ, בְּכַנְעֲנִי וּבְפָרְזִי; וְאֲנִי, מְתִי מִסֶּפֶר, וְנֶאֱסָפוּ עָלַי וְהַכּוֹנִי, וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי. "

35. בראשית לד לא

" וַיֹּאמְרוּ: הַכְּזוֹנָה, יַעֲשֶׂה אֶת-אֲחֻזְתָּנוּ. "

36. כתר יונתן בראשית לד

" ענין שמעון ולוי לא יאי למהוי מתאמר בכנישתהון ד'ישראל ערלאין סאיבו לבתולתא ופלחי צלמין טניפו לברתיה דיעקב אלהין קדין יאי למהוי מתאמר ערלאין אתקטילו בגין בתולתא ופלחי צלמין בגין ברתיה דיעקב ולא יהוי שכם בר חמור מלגלג במיליה עלנא וכאיתא מטעייא נפקת ברה דלית לה תבוע יעביד ית אחתן אין לא עבדנא ית פתגמא הדין: "

37. רמב"ן בראשית לד יג

" והנה כל האחים ענו המענה הזה במרמה ושמעון ולוי לבדם עשו המעשה והאב ארר אפם להם לבדם והתשובה כי המרמה היתה באמרם להמול להם כל זכר כי חשבו שלא יעשו כן בני העיר ואם אולי ישמעו לנשיאם ויהיו כלם נמולים יבואו ביום השלישי בהיותם כואבים ויקחו את בתם מבית שכם וזאת עצת כל האחים וברשות אביהם ושמעון ולוי רצו להנקם מהם והרגו כל אנשי העיר ויתכן שהיה הכעס ליעקב שארר אפם על שהרגו אנשי העיר אשר לא חטאו לו והראוי להם שיהרגו שכם לבדו וזהו מה שאמר הכתוב ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחותם כי כולם הסכימו לדבר לו במרמה בעבור הנבלה שעשה "

38. בראשית רבה פ

" אמר רבי הונא: אמרה: ואני אנה הולך את חרפתי? עד שנשבע לה שמעון, שהוא נוטלה"

39. תורה שלימה נ

" היו כואבים ומצטערים על שملו ומתחרטים"

40. תוס' השלים לר"י גליס ג עמ' רנא

"...שהתכוונו כשיתרפאו להרוג את כולם"

41. ר' אשר וסרטייל בראשית לד כה

" דאין לומר שהיו כואבים יותר ביום השלישי מביום הראשון והשני. אלא נראה הטעם, כי כל אנשי שכם לא יכלו להימול כולם ביום אחד ולא בשניים, וביום השלישי היו כולם כואבים, שכבר מלו כולם"

42. הרש"ר הירש בראשית לד ה

" שתיקתו של יעקב מגלה, שלא היה אפשר לצפות לדבר בדרך הצדק, רק דרך הכח היתה פתוחה"

43. דעת מקרא בראשית לד כו

" והוצרכו להרוג את כל אחד ואחד כי בני ביתם הגנו עליהם"

44. בראשית רבה י

"ולא היה אבינו יעקב רוצה שיעשו בניו אותו המעשה, וכיון שעשו בניו אותו מעשה, אמר: מה אני מניח את בני ליפול ביד אוה"ע? (אומות העולם) מה עשה? נטל חרבו וקשתו ועמד לו על פתחה של שכם ואמר: אם יבואו האוה"ע להזדווג להם לבני, אני נלחם כנגדן"

45. רש"ר הירש (1808-1888) בראשית לד כה-לא

" אם בסופו של דבר סולדת נפש עמנו משפיכות דמים, עד שהיינו אנחנו הרך והרחמן שבאומות, הרי לא חולשתנו או מורך לבנו הביאונו לידי כך – הימים האחרונים של המדינה היהודית גילו לכל, את אומץ לבנו ואת רוחנו המלחמתית, עד שהחזקים שבליגיונות עשו נקראו להיחלץ כנגדנו. יכולים אנו להניף את החרב, יכולים גם אנו להיות צמאי דם. אוחנו האנושית והרכה הינה פרי לחינוך, שהקב"ה העניק לנו בגורלנו ובתורתו. אולם רק בדרכים ובממדי הפעולה, רק בהם יש לתת דופי."

46. ר' יהונתן אייבשיץ (1690-1764) קשת יהונתן

" מפני מה היו צריכים בני יעקב לנקום באנשי שכם בדרך מרמה ולהשיא להם את העצה שיימולו? וכי לא היה לאל ידם של בני יעקב הגיבורים לגבור עליהם אף בלא שהיו נימולים? התשובה היא: אילו הרגו את אנשי שכם שאינם נימולים, היה קם רעש בעולם, סערה של מחאות, לא כן כשאנשי שכם נימולו ונודעו כיהודים, שאז היו בני יעקב בטוחים שלא יאונה להם כל רע: על רציחת יהודים לא תבוא בעולם תגובה כלשהי "

47. בראשית מט ה-z

" שָׁמְעוּן וְלוֹי, אֲחִים--כְּלֵי חֶמֶס, מִכְרֵתֵיהֶם בְּסֹדֶם אֶל-תְּבֹא נַפְשִׁי, בְּקֶהְלֶם אֶל-תַּחַד כְּבֹדִי: כִּי בְאַפִּם הִרְגוּ אִישׁ, וּבְרָצֹנָם עָקְרוּ-שׂוֹר. אָרוּר אִפֶּם כִּי עַז, וְעִבְרַתְּם כִּי קִשְׁתָּה; אֲחֻלְקֶם בְּיַעֲקֹב, וְאֶפְיָצִים בְּיִשְׂרָאֵל."

48. בראשית רבה צט

" התחיל קורא שמעון ולוי אחים אחים דפחתא (למכשול/ דבר רע) אמר להם אחים הייתם בדינה דכתיב 'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו' ולא אחים ליוסף שמכרתם אותו? א"ר שמלאי בראובן כתיב 'למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו' הרי ראובן לא היה במכירתו של יוסף ואף יהודה אומר להן 'מה בצע' הללו הם הגדולים נמצאת ששניהם מכרו אותו..."

49. רש"י בראשית כ יב

" בת אב מותרת לבן נח "

50. תנחומא ויצא סימן ח

" רב הונא בשם רבי יוסי אומר: אף על פי ששנינו, הייתה אשתנו מעוברת ואמר יה"ר שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שווא אינו כן, אלא אפילו עד שעה שתשב על המשבר יתפלל שתלד זכר, לפי שאין קשה לפני הקדוש ברוך הוא לעשות את הנקבות זכרים, ואת הזכרים נקבות, ...וכן אתה מוצא בלאה אחר שילדה ששה בנים...מיד שמע הקב"ה תפילתה ונהפך העובר שבמעיה לנקבה"

51. בבא בתרא טו ב

" ויש אומרים איוב בימי יעקב היה ודינה בת יעקב נשא "

52. ילקוט שמעוני איוב רמז תתק

" אילו הייתה לעשו (דינה) הייתה מגיירת אותו, כשם שגיירה לאיוב "

53. בראשית רבה פרשת עו סימן ס'

" ודינה היכן היא? נתנה בתיבה ונעל בפניה. אמר: הרשע הזה עינו רמה היא, שלא יתלה עיניו ויראה אותה ויקח אותה ממני. ר' הונא בשם ר' אבא הכהן ברדלא אמר: אמר לו הקב"ה: ... מנעת מרעך חסד, מנעת חסדך מן אחוך, ... לא בקשת להשיאה למהול, הרי היא נשאת לערל. לא בקשת להשיאה דרך היתר, הרי נשאת דרך איסור, הה"ד: ותצא דינה בת לאה. "

54. בראשית רבה פ

" עד שנשבע לה שמעון... ושאל בן הכנענית בן דינה שנבעלה לכנעני "

55. בראשית רבתי ויגש

" ... אמרו חכמים: שישה שמות יש לו לזמרי: זמרי, בן סלוא, ושאל, בן הכנענית, שלומיאל, בן צורישידי..."

56. פסיקתא זוטרא פנחס

" שלומיאל בן צורישידי כך שמו והוא זמרי בן סלוא והוא שאל בן הכנענית."

57. במדבר כה

" א וַיָּשֶׁב יִשְׂרָאֵל, בְּשֹׁטִים; וַיַּחַל הָעַם, לָזְנוֹת אֶל-בָּנוֹת מִזְרָאֵם. ב וַתִּקְרָאן לָעַם, לְזָבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן; וַיֹּאכַל הָעַם, וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֱלֹהֵיהֶן. ג וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל, לְבַעַל פְּעֹר; וַיַּחַר אַף יְהוָה, בְּיִשְׂרָאֵל. ד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה, קַח אֶת-כָּל-רֵאשֵׁי הָעַם, וְהוֹקֵעַ אוֹתָם לַיהוָה, נֶגֶד הַשָּׁמַשׁ; וַיֵּשֶׁב חֲרוֹן-אֲפִי-יְהוָה, מִיִּשְׂרָאֵל. ה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה, אֶל-שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל: הִרְגוּ אִישׁ אֶנְשֵׁי, הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעֹר. ו וַהֲנֶה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא, וַיִּקְרַב אֶל-אֲחֵיו אֶת-הַמִּדְיָנִית, לְעֵינֵי מֹשֶׁה, וּלְעֵינֵי כָל-עֵדֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל; וְהִמָּה בָכִים, פָּתַח אֶהָל מוֹעֵד. ז וַיֵּרָא, פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר, בֶּן-אֶהֲרֹן, הַכֹּהֵן; וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה, וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ. ח וַיֵּבֵא אַחֵר אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-הַקְּבָה, וַיִּדְקַר אֶת-שְׁנֵיהֶם--אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְאֶת-הָאִשָּׁה אֶל-קְבָרָתָהּ; וַתַּעֲצֵר, הַמַּגִּפָּה, מֵעַל, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. ט וַיְהִיו, הַמֵּתִים בַּמַּגִּפָּה--אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים, אֶלְפֵי. י וַיְדַבֵּר יְהוָה, אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר. יא פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר בֶּן-אֶהֲרֹן הַכֹּהֵן, הַשֵּׁיב אֶת-חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, בְּקִנְאוֹ אֶת-קִנְאָתִי, בְּתוֹכָם; וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל, בְּקִנְאָתִי. יב לָכֵן, אָמַר: הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת-בְּרִיתִי, שְׁלוֹם. יג וְהִיְתָה לוֹ וּלְזָרְעוֹ אַחֲרָיו, בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם--תַּחַת, אֲשֶׁר קָנָא לְאֱלֹהֵיו, וַיִּכְפֹּר, עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יד וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמַּכָּה, אֲשֶׁר הִכָּה אֶת-הַמִּדְיָנִית--זַמְרִי, בֶּן-סְלוּא: נָשִׂיא בֵּית-אָב, לְשִׁמְעוֹנִי. טו וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמַּכָּה הַמִּדְיָנִית, כְּזָבִי בֵּת-צוּר: רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית-אָב בְּמִדְיָן, הוּא. "

58. שבת קנ"ו עמ א

"...האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא..."

'He who is born under Mars will be a shedder of blood. Rabbi Ashi observed: Either a surgeon, a thief, a slaughterer (shochet) or a 'mohel'

59. רמב"ן בראשית לד יב

" והקורב דברי האומר נטלה שמעון וקברה בארץ כנען והוא כמו שאמרנו כי היתה עמו בביתו כאלמנה וירדה עמהם למצרים ושם מתה ונקברה בארץ וקבורתה ידועה עד היום בקבלה והיא בעיר ארבל עם קבר ניתאי הארבל' ויתכן כי העלה שמעון עצמותיה בחמלו עליה או שהעלו אותם ישראל עם עצמות אחיה כל השבטים כמו שהזכירו רבותינו "